

Artystyczny słownik ukrainizmów

Osią, wokół której powstało, są ukrainizmy, czyli słowa funkcjonujące w języku polskim, a wywodzące się z języka ukraińskiego. „Pisany” za pomocą obrazów tegoroczny „Słownik” daje wyraz przenikaniu się dwóch języków, a tym samym dwóch kultur: polskiej i ukraińskiej. Do wykonania ilustracji zaprosiliśmy autorów polskich i ukraińskich. Są to: Art Studio Agrafta, Bovska, Oleg Gryshchenko, Gosia Herba, Jan Kallwejt, Mari Kinovych, Hania Kmiec, Ola Niepsuj, Dawid Ryski, Vadym Solowski, Sophia Suliy oraz Paweł Szlotawa.

Ciekawym i oryginalnym elementem wystawy są dekoracje wykonane przez Bovską, zawierające abstrakcyjne, florystyczne motywy w barwach flagi ukraińskiej, symbolizujące niebo, pokój i wolność (niebieski) oraz zboże, urodzaj i obfitość (żółty), jako że Ukraina zwana jest powszechnie spichlerzem Europy.

Wśród zilustrowanych pojęć znalazły się te ogólnie znane z tekstów czy współczesnego języka mówionego, jak np. wataha, bohomaz, mereżka, step, ohyda, majdan, chmara, ale są i takie, których znaczenie nie jest już takie oczywiste dla każdego. Kto wie, coż to takiego bandura, kureń, hopak? Czy powszechna jest wiedza o tym, że szarawary były w dawnych czasach elementem ludowego stroju ukraińskiego i umundurowania wojsk kozackich, albo że koromysło to drewniane nosidło do dźwigania na barkach ciężarów, zwykle wiader z wodą? Powyższe przykłady dowodzą, że zapożyczenia, powstałe w wyniku wielu przemian kulturowych, historycznych i obyczajowych, wzbogacają i ożywiają język, poszerzają jego możliwości jako narzędzia komunikacji, ekspresji i społecznej identyfikacji. Są także oznaką i potwierdzeniem istnienia kontaktów kulturowych ponad granicami krajów i języków. Należy zwrócić uwagę na wyjątkowy charakter tej edycji „Słownika”, który wynika z faktu, iż prezentowane na wystawie prace są dziełem grafików i ilustratorów pochodzących zarówno z Polski, jak i z Ukrainy. Ważne w tym projekcie jest także odwoływanie się artystów zarówno do doświadczania tych emocji, które towarzyszą każdemu człowiekowi w sytuacji zagrożenia, jak i tych, których doznajemy, gdy ogląda się przejawy okrutnej rzeczywistości z oddalenia.

Jak widać, wiele pojęć ze „Słownika ukrainizmów” ma bogatą treść, w której zawarta jest interesująca historia. Dlatego wystawa adresowana jest do szerokiego grona odbiorców, którzy pragną poszerzyć swoją dotychczasową wiedzę na temat języka, kultury, tradycji i historii Ukrainy. W obecnej, niezwykle dramatycznej, sytuacji za naszą wschodnią granicą ekspozycja może stanowić pretekst do podejmowania rozmów na trudne tematy, dotyczące otaczającej nas rzeczywistości, świata, w którym mają miejsce tak okrutne wydarzenia, jak wojna. Może także zmusi nas do zadawania sobie częściej pytań, na ile wartości takie jak niepodległość i suwerenność – nie tylko naszego kraju – są dla nas tak istotne. „Słownik ukrainizmów” komentuje również aktualne wydarzenia, na tle których zarówno pewne słowa, jak i przekaz artystyczny nabierają szczególnej wymowy.

fragmenty tekstu do katalogu Adriana Usarek

Wystawa w ramach Łódź Design Festival

kuratorzy: Adriana Usarek, Michał Piernikowski

„Словник українізмів. Інтерпретація польських та українських ілюстраторів” – це

художньо-освітній проект, який повстав внаслідок співпраці Міської галереї мистецтв у Лодзі та Фестивалю Дизайну в Лодзі. Його головною темою є українізм, тобто слова, які функціонують у польській мові, але походять з української мови. «Написаний» за допомогою малюнків цього річний «Словник» виражає взаємопроникнення двох мов, а отже і двох культур: польської та української. 12 робіт на виставці в Галереї Re: Medium відібрано шляхом суб'єктивної оцінки. Для створення ілюстрацій ми запросили польських та українських авторів, а це: Художня студія Аграфка, Бовська (Магда Грабовська-Вацлавек), Олег Грищенко, Гося Герба, Ян Каллвейт, Марі Кінович, Ханя Кмієч, Ола Непсуй, Давід Риський, Вадим Соловський, Софія Сулій та Павло Шлотава. Характерною для всіх артистів ознакою є досконале володіння художньою технікою, стилістичне розмаїття, винахідливість та позбавлена буквального вираження сенсу, лаконічність. Автори робіт залишають місце для уяви та чутливості глядача до візуальної мови.

Цікавим і оригінальним елементом виставки є декорації Бовської, що містять абстрактні, флористичні мотиви в кольорах українського прапора. Вони є символом неба, миру і свободи (блакитний), а також зерна, родючості і достатку (жовтий), тому що Україну зазвичай називають житницею всієї Європи.

Серед проілюстрованих слів знайшлися ті, відомі всім з літератури і сучасної розмовної мови, такі як ватага, богомаз, мережка, степ, огида, майдан, хмара, а також слова, значення яких не для всіх є очевидним. Хто ж у Польщі знає що таке бандура, курінь чи гопак? Чи всім відомо те, що в давнину шаровари були частиною українського народного костюма та уніформою козацького війська, а коромисло це дерев'яні носилки для перенесення на плечах вантажів, якими зазвичай були відра з водою? Наведені вище приклади доводять, що польські запозичення з української мови виникли внаслідок багатьох культурних, історичних та соціальних змін. Вони збагачують і оживляють мову, розширюючи її можливості не тільки як інструменту спілкування, але також як засобу самовираження та соціальної ідентифікації. Запозичення підтверджують існування культурних зв'язків, які поширюються за межами країн і мов. Це видання «Словника» є унікальним тому, що авторами представлених на виставці робіт є графічні дизайнери та ілюстратори як з Польщі, так і з України. Важливим в даному проекті є те, що артисти звертають увагу на емоції, які відчувають люди заходжуючись безпосередньо в стані загрози, а також наголошують на пережитих почуттях тих, хто спостерігав страшну життєву реальність здалека. Художні інтерпретації деяких слів та виразів відзначаються особливим рівнем емоційності артистів

Як бачимо, багато термінів зі «Словника українізмів» мають багатий зміст із цікавою історією. Тому виставка ця орієнтована на широку аудиторію, що бажає розширити свої знання про мову, культуру, традиції та історію України. У теперішній, надзвичайно драматичній ситуації за польським східним кордоном ця експозиція може стати приводом для дискусії на складні теми, що стосуються реальності, яка нас оточує, та світу, в якому відбувається жорстока війна. Можливо, це змусить нас частіше задавати собі питання, наскільки важливими є для нас такі цінності, як незалежність і суверенітет не тільки у межах однієї країни. «Словник українізмів» коментує актуальні події, на тлі яких окремі слова та їх художній зміст набувають особливого значення.

Адріана Усарек

Виставка є частиною Łódź Design Festival